כח: המביא אשם פרק שישי כריתות

בקינות סעודה אמרו כל ימיו לא היה נותר בעזרה צווחה שלישית שאו שערים ראשיכם ויכנס (א) אלישמע בן פיכאי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה צווחה רביעית פתחו שערים והוציאו יששכר איש כפר ברקאי שמכבד עצמו ומבזה קדשי שמים מאי הוי עביד הוה כריך שיראי על ידיה והוה עביד עבודה מאי סליקא ליה ינאי מלכא ומלכתא הוו יתבין (ב) מלכא אמר גדיא יאי ומלכתא אמרה אימרא יאי אמרו נשייליה ליששכר איש כפר ברקאי דכהן גדול הוא (ג) וקים ליה (א) קדירה שיילוהו א"ל אי גדיא יאי ייסק לתמידא בהדי דאמר אחוי בידיה אמר להון מלכא הואיל ואחוי בידיה קוצו לידיה דימינא יהיב שוחדא קציוה לידיה שמאלא שמע מלכא (ד) אמר ליקצו נמי לידיה דימינא (ה) אמר רב יוסף בריך רחמנא דשקליה ליששכר איש כפר ברקאי (א) למטרפסיה (ו) אמר רב אשי ולא הוה תני ליה דתנן (ז) כבשים קודמין לעזים בכל מקום יכול מפני שמובחרין ת"ל [1] ואם כבש מלמד ששניהן שקולין כאחת רבינא אמר אפילו מקרא נמי לא קרא דכתיב [2] אם כבש [3] אם עז: (ח) א"ר אלעזר א"ר חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר [4] וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך [אל תקרי בניך אלא בוניך](ט):

הדרן עלך המביא אשם וסליקא לה מסכת כריתות

גמ' בקינות סעודה. לאחר אכילתו: **כריך ידיה בשיראי.** (ג) כדי שלא ילכלך ידיו בבשר ובדם: **אחוי בידיה.** בלשון גסות וליצנות ומרד במלכות: **למטרפסיה.** לגמולו. לישנא אחרינא למלקותו: **לא סנה.** לא שנה משנה: **ואם כבש.** היינו קרא דמתני' דקדריס מיניה ר"ש שבשים שקולים דכתיב לעיל מיניה והביא (את) קרבנו שעירת עזים:

הדרן עלך המביא אשם וסליקא לה מסכת כריתות

תורה אור השלם

1. ואם כֶּבֶשׂ יָבִיא קָרְבָּנוֹ לְחַטָּאת נְקֵבָה תְמִימָה יְבִיאֶנָּה: ויקרא ד לב
2. אם כֶּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ג ז
3. וְאִם עֵז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ג יב
4. וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ: ישעיהו נד יג

שיטה מקובצת

א) ויכנס ישמעאל תיבת אלישמע נמחק: ב) יתבין בסעודתא מלכא: ג) הוא דמקריב קרבנות כל יומא וקים ליה בגוויה קרידתו ושיילוהו: ד) מלכא ואמר ליקצו: ה) דימינא קציה נמי לידיה דימינא: ו) למטרפסיה מיניה בהאי עלמא אמר: ז) דתנן ר' שמעון אומר כבשים: ח) אל תקרי בניך אלא בוניך ודין סימן פירקא דמסכת כריתות ומסורתא דילהון תלתין וארבע אמרין מספקת דמא לאיתתא סימן אחר תלתין וארבע אמרי ספק דמא דמייתי: הדרן עלך המביא אשם וסליקא לה מסכת כריתות

מסורת הש"ס

א) [עמ"ש על הגליון בפסחים נו: בשם הערוך], ב) כריתות פד. יבמות קכג: תמיד לג: ע"ש נזיר סו:, ג) [כ' בפסחים בפ' מקום שנהגו דף נו. פירש"י כריך ידיה בשיראי והוליה פוסל בקדשים דנעין ולקה הכהן שיקה כעלמו ועת דכוין כולו ועיין כ"ש],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכ"ג הוא וקים ליה דקא מסיק קרבנות כל יומא שיילוהו אמר להו:

רבינו גרשום

עסקינן כגון שהפריש מעות לקינו לשתי פרידין ולא לקח אלא פרידה אחת לחובתו והעשיר והכי קתני אי ההיא פרידה לצורך עולת העוף היא קרבה נדבה דלחובה לא חזיא דעשיר הוא והני מעות דפיישין דהוו לצורך חטאת העוף מוסיף עליהן מן בייתיה ומייתי חטאת בהמה והיינו דקתני מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואי ההיא פרידה דובן חטאת היא ההיא חטאת העוף אזלא למיתה דאין פדיין לעוף ודמי עולה דפיישי אזלן לנדבה דאין יכול להוסיף על דמי עולה להביא מסנה חטאת דאין משנין מקדושה חמורה לקדושה שהיא קלה מסנה אלא מייתי חטאת מן בהמה מן בייתיה ולא מדמי עולה: שאני גבי מצורע דמיעט קרא ואת תהיה. כלומר דעשיר יבא קרבן עשיר ולא קרבן עני: ולילף מיניה. למטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני דלא יצא כמו מצורע: אמר לך רב הנא אמר קרא במצורע ואם דל הוא: ת"ל אם כבש אם עז מלמד ששניהן שקולין. תורין (קודם) כתובין בתורה קודם לבני יונה בכל מקום: יכול מפני שמובחרים ת"ל ובן יונה או תור. לכך הקדים כאן ובן יונה מלמד ששניהן שקולין: וכן האב קודם כתוב בתורה לאם בכל מקום אבל אמרו חכמים כאן גבי כיבוד אב ואם דאע"ג דאמרינן דשניהן שקולין הני מילי לקיבול שכר שמקבל שכר על כיבוד אם כעל כיבוד אב אבל מכל מקום אמרו חכמים כיבוד האב קודם לכיבוד האם שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו: וכן בתלמוד תורה אם זכה הבן לפני רבו. הרב שלומד ממנו חכמה וחכה שעולה בידו תלמודו כיבוד רבו קודם לכיבוד אביו שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו: שטימאו את היכל ה' כדכתיב כי נאצו האנשים האלה את מנחת ה'. וכתיב ואשר ישכבון הנשים הצובאות: (א) מלכא אמר גדיא יאי. עזים מובחרים מכבשים לקרבן. בהדי דאמר אחוי בידיה. היה מוליך ומביא ידו לפני המלך ולא היה מוכר באימה (ובתרבות) לפני המלך: למטרפסיה. רינו. הידים שהיו מבזים את הקדשים שנתחבו: אם כשב אם עז. כלומר ששניהם שקולין:

הדרן עלך המביא סליק מסכת כריתות

א) ע"כ שייך לעיל

מוסף רש"י

שריך לעמוד קודם **שמע מינה תלת כו'.** דאם נפיל ס א. מת אחד מהן. לאחר הגרלה, דלי אפשר עוד להגריל אלא אם כן יביא שנים אחרים וילך אחד לשיטה, כדאמרינן בפרק שני שעירי (יומא סב:) **מביא חבירו שלא בהגרלה.** מביא אחד מן השוק תחת זה שמת ויסא אחרינו על זה העומד ואין צריך להגריל (יומא ס.). **בעלי חיים אינן נדחין.** ואין דיחוי אלא כדם או נפעלים, כגון שעיר של שם שנשפך וקודם זריקת דמו מת המשתלח ישפך הדם, אבל כל זמן שהקרבן חי אינו נפסל משום דיחוי (פסחים עג:). **אין הקינין.** של כל מחוסרי כפרה, מתפרשות. אחד עולה ואחד חטאת (ערכין לז. וכעי"ז יומא מא.). **אלא אי בלקיחת בעלים.** שיאמרו בשעת לקיחה זו לשם עולה או לחטאת (ערכין שם). אם כשקנאן אמר זה אני לוקח לעולה וזה לחטאת אין הכהן יכול לשנותן בעשייתן ואם שינה פסול. ואם כשקנאן לא פירש, אע"פ שקרא להם שם לאחר מיכן אין שם זה על עליהם ויכול הכהן לשנותן (יומא שם וכעי"ז ערכין שם). **ולקחה שתי תורים וגו' ועשה הכהן וגו'.** אלמא אין שם עולה וחטאת חל עליהן אלא בלקיחה או בעשיה (ערכין שם). או בשעת לקיחה נקבעין או בשעת עשייתן, אבל כלי כיני לא (יומא שם). **ועשאהו חטאת הגורל עושהו חטאת.** הגורל לה' ועשהו חטאת, דמשמע הגורל עושהו חטאת כשעלתה עליו (חולין כט:) שעיר שגורל השם עולה עליו עושה חטאת (קדושין יד.). **ואין השם עושהו חטאת.** אם קרא לו שם בלא גורל (יומא מ:) אם קרא עליו שם חטאת אינו נקבע בכך דפיל עליהם גורלות ואם יפול הגורל על חבירו יהא זה לעזאזל (קדושין יד.). ואין קריאת השם עושהו חטאת, שאם אמר זה לשם חי לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם, אם הגורל משנה את קביעות קריאת השם הולכים אחר הגורל (חולין שם). **שיכול.** כלומר לכי שלהצריך הוא קרא שהייתי יכול לומר (קדושין שם) **והלא דין הוא.** אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו', הייתי יכול לומר והלא דין הוא להוליל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען (חולין שם). **ומה במקום שלא קידש הגורל.** כגון קיני זבים ויולדות דלאחד לחטאת ולאחד לעולה, שאם הגריל עליהם, שהכתוב לא אכן אחת חטאת ועל אכן אחת עולה והפילו עליהם בגורל, לא מלינו שיהא הגורל קובען ואם לכה לשנותן כרשות בידו (שם וכעי"ז יומא שם וקדושין שם). **קידש השם.** מאחר שקרא לו חטאת ולזו עולה אין הכהן רשאי לשנותן (יומא שם). אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה הוקבעו ואם שינה פסול (קדושין שם) דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור, אלמא שם קבע ואם משנה ממלאה חטאת למעלה ועולה למטה (חולין שם). **מקום שיקדש הגורל.** כאן שמלינו שהגורל קובען (יומא שם) דכתיב ונתן אהרן וגו' (קדושין שם). **תלמוד לומר ועשהו חטאת.**

שנה עליו לנגב (שם). **מטמא מקדש עני.** האוכל למקדש טמא ויביא בקרבן עולה ויורד, עשירות ודלות ודלי דלות, התמורה אלא בטומאת מקדש וקדשיו ושבועת קול אלה, וביטוי נמי כתיב או נפש אשר תגע, ולמקרען לה בשבועות (ו:) כטומאת מקדש וקדשיו, שאחר שנטמא נכנס למקדש או אכל קדשים (יומא מא.) **והעשיר.** לריך להביא כעשירות (שם). **ואחר כך אמר.** חולק המעות ופירש ואמר, **אלו לחטאתי ואלו לעולתי.** אע"ג שאין קרבן עני עכשיו עליו חובה אלא קרבן עשיר, ואין בקרבן עשיר עולה אלא חטאת בהמה, כשבא להביא יאמרו לו כיצד קרבן עשיר תביא (שם). **מוסיף.** תביאו עד דמי בהמה, **ומביא חובתו.** בהמה מדמים שקרא להם שם חטאת, ואין מוסיף ומביא. חטאת בהמה, מדמי עולתו. שאין יכול לשנותן למעות שהפרישן, שקרא להן שם עולה ליקח מהן חטאת (שם). **והא הכא.** דלאחר שהפרישן פירש ואין זו אלא לקיחה ולא עשיה, וקתני מביא כו'. דקבע עליהם השם ואין רשאי לשנותן (שם). **והא"ר אלעזר כו'.** וכיון דאין קרבן עני ראוי לו אפילו כדיעבד, הוי קבע ליה שם עולה עליהו משבעשיר, הרי אינו מחויב עולה (שם). **אלא מאי אית לך למימר.** על כרחך מיפעיל לפרישא ולמימר להאי ולהאי לקנוי פירוש הוא, אלא הכי מיפעיל ליה למיתני ולאמר אלו לחטאת ואלו לעולה ואח"כ העשיר, דבשעת שקבען הוה קרבן חזי ליה, וכיון דעל כרחך משבשתא היא, נרב חסדא נמי הכי תרלה, שכבר **אמר** משעת הפרשתו. ותני הכי מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו ואמר בשעת הפרשה אלו לחטאת ואלו לעולה ואח"כ העשיר, מוסיף ומביא, דהפרשה במעות כשעת לקיחת עופות (שם). **ולר' חגא.** דלאמר מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני יצא, ומשום הכי לא משבשת ומתרלתא היא וכיון דחזי ליה האי קרבן כדיעבד אמי למיתני דקבע (שם) **מאי איכא למימר.** והא הכא לאו בשעת לקיחה ולא בשעת עשיה היא וקבע ליה (שם מא.). **תני ואח"כ לקח ואמר.** זו לחטאת וזו לעולה, דעבדי מנלי דמתפרי היכי לא אמר עיי שבאה ומתלק לכו כין ואח"כ לקח ולאחר כך אמר (שם). **דמיעט רחמנא זאת.** דכתיב (ויקרא יד) זאת תהיה תורת המלורע, ולא לאחרת (שם). **אהדריה קרא תורת.** תורה אחת לכל המלורעין שלן יולאין בקרבן עשיר (שם). **ואם דל הוא.** מיעוט הוא, מלורע הוא דעשיר שהביא קרבן עני לא יצא, אבל אחר מייתי קרבן עולה ויורד לא (שם). **כבשים קודמין את העזים.** בכל מקום מתג כבש תחלה (פסחים נז.). **ואם כבש יביא קרבנו לחטאת.** כאן הקדים שעירה לכבשה, דכתיב בפרשה עליונה והביא את קרבנו שעירת עזים וגו' ויקדר אם כבש יביא וגו' (שם). **שטימאו את ההיכל.** כדכתיב (שמואל א ב) אשר ישכבון את הנשים (שם נז.).

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת כְּרִיתוּת וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת כְּרִיתוּת וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לָא נִתְנְשֵׁי מִינָךְ מַסֶּכֶת כְּרִיתוּת וְלָא תִתְנְשֵׁי מִינָן לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחָאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרָם בַּר פָּפָּא רָכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לִדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת כְּרִיתוּת כֵּן תְּעַזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָאה מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוַּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאֲתָבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וִיקָרֵיהּ, [וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מָאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: